

К. Мырзабеков атындагы орто мектеби

Методикалык окуу

9-октябрь 2020-ж.

Катышты: 22 мугалим

Тема: Сабактардын типтери жана алардын структуралары

Ар кандай сабак билим, билигичтик, көндүмдөрдү өздөштүрүү процессинин баскычтарына ылайык, мугалим менен окуучунун ишмердүүлүгү аркылуу мүнөздөлүүчү курамдын бөлүктөрдөн (этаптар, звенолор) турат. Окутуунун максатына ылайык бул курамдык бөлүктөрдүн ар кандай катышта болушу сабактын структурасын аныктоого негиз болот. Демек, сабактын структурасы дегенде анын курамдык бөлүктөрүнүн (элементтеринин) белгилүү ыраатын жана алардын өз ара байланышын түшүнсөк болот.

Сабактар төмөнкүдөй типтерге бөлүштүрүлөт:

- Жаңы билимдерди өздөштүрүү сабагы.
- Билимдерди колдонуу жана билгичтик көндүмдөрдү калыптандыруу сабагы.
- Билимдерди кайталоо, жалпылоо, системалаштыруу сабагы.
- Билим, билгичтик жана көндүмдөрдү өлчөө жана баалоо сабагы.
- Аралаш сабак.

Жаңы билимдерди өздөштүрүү сабагы- бир бөлүмдү же тема боюнча баштапкы билимдерге ээ болуу процессинде өткөрүлөт. Ошондуктаны аны көпчүлүк учурда киришүү сабагы деп да аташат. Эгерде окуу материалын өз алдынча бир канча бөлүктөргө бөлүштүрүп өтүү максат кылынса, анда сабак теманын ортосунда деле өтүлө берет. Мындай сабактардын соңунда фактылар жалпылаштырылып, түшүнүктөр пайда болот, себеп-натыйжа байланыштары териштирилет, тыянак чыгарылат. Бул сабакта лекция, түшүндүрүү, окуу менен өз алдынча иштөө, эвристикалык аңгеме, байкоо, демонстрация сыяктуу ж.б окутуу методдору көбүрөөк колдонулат.

Жаңы билимдерди өздөштүрүү сабагынын структурасы төмөнкүдөй элементтерден турат.

- Үй тапшырмасын текшерүү, таяныч билимдерди кайталап калыбына келтирүү;
- Сабактын темасын, максатын, милдеттерин билдирүү, окуучуларды окуу ишмердүүлүгүнө шыктандырып даярдоо;
- Жаңы материалды биринчи жолу кабылдап, баамдоо, объектилердеги себеп-натыйжа байланыштарды жана карым-катнаштарды аңдап түшүндүрүү;
- Билимдерди жалпылоо жана системалаштыруу;
- Билимдерди бышыктоо жана аларды биринчи жолу колдонуу;
- Сабактын жыйынтыгын чыгаруу жана үйгө тапшырма берүү.

Билимдерди колдонуу жана билгичтик көндүмдөрдү калыптандыруу сабагы.

Бул сабактын негизги бөлүгүн маселелерди жана чыгармачыл тапшырмаларды чечүү багытындагы машыктыруучу көнүгүүлөр, эксперимент жасоо, моделдерди

конструкциялоо, тарыхый жана географиялык карталар менен иштөө, билген билимди турмуштук маселелерди чечүүдө колдонууга үйрөнүүгө байланыштуу иш аракеттер түзөт. Көп учурда табигый илимдерге байланыштуу сабактарда кийинки сабактар үчүн зарыл лабораториялык жабдууларды колдоно билүүгө үйрөтүшөт. Билимди колдонуу жана машыктыруучу жумуштар жаңы билимдерди өздөштүрүү үчүн эң зарыл болгон эң зарыл болгон ой жүгүртүүнүн ыкмаларына ээ кылат.

Сабактын бул тибине төмөнкүдөй этаптар мүнөздүү;

- Окуучуларды сабакка багыттоо;
- Өтүлгөн материал боюнча кыскача фронталдык жана жекече суроо-жооп иштерин жүргүзүү;
- Практикалык билгичтик жана көндүмдөрдү өнүктүрүү жана калыптандырууга багытталган түрдүү көнүгүүлөрдү аткаруу;
- Аткарылган тапшырмаларды текшерүү;
- Сабакты жыйынтыктоо жана баалоо.

Билимдерди кайталоо, жалпылоо жана системалаштыруу сабагы. Албетте, кайталоо бардык эле сабактардын зарыл структуралык элементи болуп эсептелет. Ансыз терең жана бекем билим алуу дегеле мүмкүн эмес. Бирок окуу процессинин логикасына ылайык бир бөлүмдүн, теманын же курстун аягына чыккан соң, ошондой эле жыл башында да, өтүлгөн материалдарды кайталоо максатында бир же бир нече сабактарды катары менен өткөрүүгө туура келет. Кандай болгон күндө да билимдерди кайталоо, жалпылоо жана системалаштыруу сабактары мугалимден өтө кылдат даярдыкты талап этет. Анткени, жумуштун өнүмдүү уюштурулушу үчүн оболу окуучуларды өз алдынча жана чыгармачыл ой жүгүртүү, программалык материалды жалпылоо, түйүндүү түшүнүктөрдү бөлүп көрсөтүү, үйрөнгөн нерселеринин башка билимдер, турмуш менен байланышын ачып көрсөтүү сыяктуу иш аракеттерге мажбурлап шыктандырган орундуу суроолор, тапшырмаларды даярдоо зарыл.

Бул сабактын курамы төмөнкүдөй элементерден турат.

- Сабактын темасын, максат милдеттерин билдирүү, окуучуларды активдүү иш аракетке багыттоо;
- Таяныч билимдерди эске түшүрүү жана коррекциялоо;
- Түшүнүктөрдү кайталоо, жалпылоо жана системалаштыруу, билимдерин белгилүү системасын, түйүндүү идеяларды, теорияларды өздөштүрүү;
- Сабакты жыйынтыктоо жана үйгө тапшырма берүү.

Билим, билгичтик, көндүмдөрдү өлчөө жана баалоо сабагы. Мугалим балдардын билимдерди өздөштүрүү динамикасын бардык эле сабактарда өлчөйт жана баалайт. Бирок, бул максатты жүзөгө ашырууга тикеден-тике багытталган атайын сабактар да өткөрүлөт. Алардын катарына тил сабактары боюнча өткөрүлүүчү жазуу иштерин(диктант, изложение, сочинение), математика, физика, химия предметтерине тиешелүү практикалык көнүгүү жумуштарын кошууга болот. Адатта бул типтеги сабактарчоң бөлүм окулуп бүткөндө, чейректердин жана окуу жылынын соңунда өткөрүлөт. Ал окуучулардын академиялык жетишкендиктерин аныктоо, кем өксүктөрүн

түзөлтүү, өркүндөтүү багытында андан аркы иш чараларды белгилөө үчүн бөтөнчө маанилүү.

Бул сабактын курамы төмөндөгүлөрдөн турат;

- Сабактын темасын, максат милдеттерин билдирүү, тапшырмаларды аткаруу, натыйжаларды кандайча жазып жасалгалоонун эрежелерин түшүндүрүү.
- Билимдерди, билгичтиктерди, көндүмдөрдү ар түрдүү методдордун жардамы менен (фронталдык аңгеме, жекече сурамжылоо, жазуу жүзүндө суроо, өз алдынча практикалык тапшырмаларды аткаруу, тест өткөрүү) өлчөө.

Аралаш (комбинацияланган) сабак. Бул сабактын структурасында көп кырдуу максаттар ошондой эле окуу ишинин көптөгөн түрлөрү өз ара байланышта тизмектешип келгендиктен ал аралаш (комбинацияланган) сабак деп аталат. Бул сабак жаңы билимдер менен тааныштыруу, өтүлгөн сабактын материалдарын кайталоо, бекемдөө өздөштүргөн билимдерди өлчөө жана баалоо сыяктуу ж.б. максаттарды чечүүнү көзөмөл тутат. Анын бардык окуу предметтерин окутууда өтө көп колдонулушу да мына ушул себептерге байланыштуу.

Аралаш сабактын структурасында окуу ишинин төмөнкүдөй түрлөрү көбүрөөк орун алган:

- Сабакты уюштуруу
- Өтүлгөн материалдарды кайталоо;
- Жаңы материалды түшүндүрүү
- Жаңы өтүлгөн материалды бышыктоо
- Билимдерди практикада колдонуу жана билгичтик , көндүмдөргө ээ болуу;
- Үйгө тапшырма берүү

Тема: Күндөлүк сабакты пландоо жана ага даярдануу.

Билим берүү процессин пландоодо күндөлүк аткарылуучу иш-чаралардын пландалышы орчундуу мааниге ээ. Мугалимдин ийгилиги да дал ушул иш-чаралардын туура уюштурулушуна байланыштуу болот. Ал ар күнү өтө турган бардык сабактардын планын түзүүгө милдеттүү. Предметчи мугалимдер өз адистигине гана тиешелүү сабакты бергендиктен, ошол сабактын гана планын даярдайт. Муну күндөлүк план эмес, сабактын планы деп айтабыз.

Сабакты пландоо-мугалимдин конкреттүү сабакка даярдануусунун составдык бөлүгү.

Сабакты пландоо маселесин өз ара байланыштуу эки бөлүккө ажыратабыз.

- Сабактын жана анын ар бир этабынын максатын ойлонуштуруу.
- Атайын дептерге сабактын планын керектүү формада жазуу.

Кээ бир мугалимдер сабакты пландоо- бул аны жазып коюу эле деп ойлошот. Бул план керек, керек эмес, пайдалуу, зыяндуу, формализм ж.б. деген беймаани талаштарды жаратат;

Мыкты мугалимдердин тажрыйбасы план зарыл экендигин далилдеп турат. Мисал иретинде айрым мугалимдердин пикирлерине токтоло кетели

Эркебаев Кален : Сабактын планы керек. Мен жазган пландарымды жыл сайын жаңы фактылардын жана дидактикалык табылгалардын негизинде кайрадан ойлонуштурам, кошумчаларды киргизем. Ошону менен бирдикте мурда өтүлгөн сабактарымдын кем өксүктөрүн да дал ушул планда белгилеп жүрөм. Сабак үчүн керектүү бирок, дайыма эле эсте сактап калууга мүмкүн болбогон цитаталар, ыр тексттерди да планга кошуп жазып коём. Ошондуктан мен үчүн план-өтө баалуу документ. План колдонуу үчүн жазыларын эске тутканыбыз оң. Көпчүлүк мугалимдердин сабагына катышканда алап планга таянбай сабак өткөнү өкүндүрөт. Мунун себеби бирөө эле. Ал пландар сабакта колдонуу үчүн эмес, окуу бөлүмүнүн башчысына көрсөтө коюу үчүн жазылган. Албетте, мындай жоруктар менен келишүүгө болбойт.

Сабактын планы зарыл нерсе. Бирок, ал сабакты ийгиликтүү өткөрүүгө жардамчы болчу деңгээлде даярдалышы керек. Айрыкча мектепте биринчи жылы иштеп жаткан мугалим планда сабакта аткарылчу бардык иштерди кеңири жазып алганы жакшы. Жаңыдан иштеп жаткан мугалимдин кыска арыдан бери даярдай койгон план менен сабак өтүшү- дегеле акылга сыйбас көрүнүш. Менимче сабактын планын даярдоо бардык мектептерде мугалимдин эң негизги жооптуу милдети катары каралышы керек.

Демек- сабактын планы- чыгармачыл изденүүнүн башталышы, сабактын натыйжалуу болушунун каражаты, мугалимдин оюнунун ишке ашырылышынын, шыктануусунун жана таланттуу импровизациясынын негизи. “Мугалим- деп жазган В.А. Сухомлинский, жакшы сабакка өмүр бою даярданат.. Биздин кесиптин жана биздин эмгектин технологиясынын рухий жана философиялык негизи мына ушундай; билимдин учкуну менен балдардын жүзүн жарык кылуу үчүн күн нурундай түбөлүк жаркыраган билимдердин нурунан, адамдык акылмандыктан бир минута да кетпей туруп терең деңиздей сиңирип алып туруу керек”.

Сабакты пландоо жана ага мугалимдин даярдануусу төмөнкүдөй этаптардан турат.

- Сабакты тема же бөлүк боюнча системалуу иштеп чыгуу;
- Өтүлүүчү сабактын билим берүүчү жана тарбиялоочу милдеттерин аныктоо;
- Окуу материалынын оптималдуу көлөмүн аныктоо, аны мааниси жагынан толук бүткөн бир катар блокторго, бөлүкчөлөргө ажыратып чыгуу;
- Сабактын структурасын (түзүлүшүн) иштеп чыгууга ылайык окутуунун эң алгылыктуу усулдарын жана формаларын аныктоо;
- Бул материалдардын башка предметтер менен байланышын издеп табуу жана ал байланышты жаңы материалды окуп үйрөнүүдө пайдалануу;
- Сабактын бардык этаптарында мугалимдин жана окуучунун бардык иш аракеттерин пландаштыруу. Бул өзгөчө жаңы материалды өздөштүрүүдө керек;
- Сабактын дидактикалык каражаттарын иргөө (кино жана диафильмдерди, карточкаларды, плакаттарды, картаны, схемаларды, кошумча адабияттарды ж.б.у.с.);
- Доскага жазылуучу жана сызылуучу сөздөрдү, чиймелерди пландаштыруу;
- Тажрыйба үчүн жабдуулардын даярдыгын өз учурунда текшерүү жана аны алдын ала белендөө;
- Сабакты өз алдынча иштөөнүн формаларын жана көлөмүн аныктоо;
- Сабакта жана үйдө иштелүүчү материалды бекемдөө жолдорун жана формаларын, билим берүүнү системалоонун жана кеңейтүүнүн жолдорун аныктоо;

“Окуучунун билимин текшерүүнүн методикасын, формасын аныктоо, ушул сабакта билими текшериле турган окуучулардын тизмесин түзүү;

“Үй тапшырмасынын формасын мазмунун, көлөмүн жана формасын аныктоо;

“Сабакты жыйынтыктоонун формасын аныктоо;

“Көрсөтүлгөн тема боюнча класстан тышкаркы ишти аныктоо.

Бул сабакка даярдануунун жалпылаштырылган схемасы. Эми, планды атайын дептерге жазуу маселесине кыскача токтололу. Пландын түзүлүшү, анын көлөмү жана майда бөлүктөрүнүн сапаттык деңгээли мугалимдин жекече сапаттарына, анын тажрыйбасы менен эмгек стажынан көз каранды. План-конспект эч убакта сабактын “жүзү” боло албайт. Эгер сабак начар болсо, ал тургай тажрыйбалуу методист тарабынан түзүлгөн эң кылдат, бышык план дагы мугалимге жардам бербейт.

Сабак боюнча план- бул мугалимдин өздүк документи, эмгекти илимий уюштуруунун каражаты. Бул жагдайда катуу талаптар менен биротоло аныкталган көрсөтмөлөр болушу мүмкүн эмес. Сунуш кылып, кеңеш берүүгө гана болот. Эң максаттуу форма болуп белгилүү бир сабакта белгилүү бир мугалимге ыңгайлуу форма гана эсептелет. План көбүнчө эки үч эле бет болушу керек. Беттердин бир жак капталында сабактын жетишкендиги менен ийгилигин белгилөө үчүн орун калтыруу абдан жакшы. Ал эскертүүлөр кийинки окуу жылындагы сабактарга даярдануу үчүн эң жакшы материал катары кызмат кылат.